

Чучко Сергій Віталійович,
ад'юнкт кафедри криміналістики та
домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧИХ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ШАХРАЙСТВА ЗА ФАКТОМ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ТОВАРІВ ЧЕРЕЗ МЕРЕЖУ ІНТЕРНЕТ

Взаємодія є обов'язковою категорією для успішного здійснення будь-якої спільної діяльності. Не є виключенням і розслідування кримінальних правопорушень. Адже ефективність поєднання сил та засобів правоохоронних органів забезпечить найбільш швидке притягнення до відповідальності винних у вчиненні протиправного діяння. Розслідування шахрайства при купівлі-продажу товарів через мережу Інтернет також вимагає від відповідних підрозділів Національної поліції спільних заходів та проведення процесуальних дій.

Розглядаючи взаємодію слідчих та оперативних підрозділів одразу слід вказати на те, що вона є найбільш необхідною для ефективного та швидкого розслідування в будь-яких кримінальних провадженнях. Так, в період з 25.05.2016 р. по 06.03.2017 р. гр. Ж. маючи злочинний умисел направлений на незаконне збагачення, за допомогою комп'ютерної техніки розміщувала неправдиві оголошення на сторінці інтернет магазину «olx.ua», соціальної мережі «Вконтакте» під різними псевдонімами («Татьяна Сергеева», «Аля Жужа») про продаж товарів, а саме жіночого одягу та взуття. Велика кількість осіб, введених в оману гр. Ж., переглядали зазначені оголошення та направляли на вимогу останньої грошові кошти на вказану картку в якості передоплати. Після переведення коштів покупці товарів не отримували та вже не могли зв'язатися з гр. Ж. [5]. Лише завдяки ефективній взаємодії слідчих та оперативних підрозділів працівники правоохоронних органів змогли зібрати орієнтуючу інформацію на початковому етапі розслідування.

В даному розрізі доречно навести позицію В. П. Лавров, який акцентував увагу на тому, що під забезпеченням розслідування злочинів розуміється система правових, наукових, організаційних заходів щодо розробки, впровадження і практичного використання криміналістичних засобів і методів з метою успішного розкриття, розслідування та попередження злочинів. Ця система містить у собі не тільки сукупність криміналістичних, кримінально-процесуальних, управлінських знань, засобів і методів, але також і діяльність правоохоронних органів, органів правосуддя та інших державних органів зі створення умов для ефективного використання зазначених засобів і методів у вирішенні завдань по розкриттю, розслідуванню, попередженню злочинів [4, с. 3]. Погоджуючись з наведеною думкою вважаємо за необхідне визначити поняття взаємодії підрозділів Національної поліції.

Ми підтримуємо позицію авторів, які вказують, що досліджувана категорія полягає в погодженій діяльності слідчих та оперативних підрозділів по забезпеченню успішного розкриття і розслідування злочинів, що здійснюється кожною зі сторін у рамках своєї компетенції властивими їй засобами і методами [6, с. 252]. Тобто відповідні органи виконують свої функції з використанням відповідних засобів та методів.

В той же час, необхідно розуміти, що під час розслідування шахрайства при купівлі-продажу товарів через мережу Інтернет зустрічаються випадки, при яких визначається тільки загальне завдання і погоджуються шляхи його виконання, а місце та час проведення відповідних дій обираються самими взаємодіючими органами. Тобто працівники відповідних підрозділів повинні самостійно обрати лінію поведінки.

В свою чергу, В. А. Колесник з приводу особливостей взаємодії оперативних і слідчих підрозділів зазначає ряд положень. Зокрема, взаємодія має організаційні й кримінально-процесуальні аспекти і якщо в окремих випадках можуть здійснюватися узгоджені дії під час участі оперативних співробітників в проведенні окремих слідчих дій і це буде спільною діяльністю слідчого й оперативного працівника, то участь слідчого в проведенні оперативних заходів виключена. Але якщо такі оперативні заходи будуть здійснюватися з метою виконання узгоджених завдань у поєднанні з процесуальними діями, то попри відсутність спільності дій оперативного працівника і слідчого, питання взаємодії матимуть місце. Тому у взаємодії оперативних та слідчих підрозділів треба акцентувати увагу не на спільності, а на узгодженості дій слідчих та оперативних підрозділів, якщо такими діями розв'язується виконання спільних чи взаємовигідних завдань. Проте за певних обставин взаємодія матиме прояв саме у спільних діях і лише в межах повноважень, наданих слідчому та оперативному співробітнику [3, с. 121].

Слід зазначити, що підставами взаємодії слідчих та оперативних підрозділів під час виявлення, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, на думку О. В. Грибовського, є наступні: спільність мети і завдань оперативних працівників та слідчого (адже лише при об'єднанні зусиль, органи досудового розслідування і оперативні підрозділи зможуть ефективно виконати свої завдання); однакова юридична сила процесуальних актів оперативних підрозділів та слідчого; необхідність використання можливостей оперативного підрозділу і слідчого (слідчий має право провадити слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії (ст. 40 КПК України), оперативний підрозділ може здійснювати негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні виключно за письмовим дорученням слідчого, прокурора (ст. 41 КПК України)) [2, с. 247]. Дану тезу ми повністю підтримуємо.

А вже О. П. Бойко акцентує увагу на тому, що до процесуальних форм взаємодії слідчих з іншими підрозділами на досудовому провадженні в основному відносять: взаємодію під час проведення СРД та НСРД за дорученням слідчого; взаємодію під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження; взаємодію при оголошенні в розшук підозрюваного: до

непроцесуальних – взаємний обмін інформацією; інформування про отримані відомості в односторонньому порядку; спільний аналіз отриманої інформації; планування СРД та ОРЗ; консультації; взаємодію під час реалізації матеріалів оперативно-розшукової діяльності; спільний аналіз причин і умов, що сприяють вчиненню злочину, та обговорення профілактичних заходів; спільну роботу в складі слідчо-оперативних груп; проведення спільних службових нарад з актуальних проблем взаємодії; обговорення результатів спільних дій за конкретними кримінальними провадженнями; надання допомоги наявними силами й засобами; підбиття підсумків спільної діяльності з метою усунення недоліків та підвищення ефективності здійснення взаємодії у майбутньому тощо [1, с. 18].

Аналіз опитування працівників слідчих і оперативних підрозділів поліції дав змогу виділити серед процесуальних форм взаємодії при розслідуванні шахрайства при купівлі-продажу товарів через мережу Інтернет такі:

- виконання доручень слідчого про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій – 86 %;
- надання слідчому матеріалів, зібраних у ході оперативно-розшукової діяльності, для вирішення питання щодо внесення відомостей до ЄРДР – 75 %;
- сприяння слідчому при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій – 59 %;
- виконання оперативним підрозділом доручень слідчого щодо перевірки оперативно-розшуковим шляхом відомостей, що мають значення для встановлення наявності чи відсутності підстав для внесення відомостей до ЄРДР за оперативними матеріалами – 29 %.

Підводячи підсумок, зазначимо, що взаємодія слідчих та оперативних підрозділів під час розслідування шахрайства при купівлі-продажу товарів через мережу Інтернет є запорукою успішного виявлення винних осіб. Найбільш розповсюдженими формами взаємодії є виконання доручень слідчого про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, а також надання слідчому матеріалів, зібраних у ході оперативно-розшукової діяльності, для вирішення питання щодо внесення відомостей до ЄРДР.

Бібліографічні посилання

1. Бойко О.П. Взаємодія слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпро, 2018. 26 с.
2. Грибовський О. В. Взаємодія оперативних і слідчих підрозділів під час виявлення, припинення та розслідування неправомірної вигоди. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. № 1. 2015. С.246-254.
3. Колесник В. А. Криміналістична тактика в забезпеченні діяльності оперативних та слідчих підрозділів СБ України з виявлення й розкриття злочинів : монографія / К. : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2011. Ч. 2. 378 с.
4. Лавров В. П. Криминалистическое обеспечение расследования как задача криминалистической тактики и методики расследования отдельных видов преступлений : лекція / М., 2004. 37 с.

5. Справа № 591/2696/17, Архів Зарічного районного суду м. Суми, 2017 р.

6. Техніка, тактика, організація і методика розслідування злочинів / Під ред. Р.С. Белкіна, В.Г. Коломацького. А.Г. Філіппова. Волгоград: ВСШ МВС Росії, 1994. 559 с.

Шаповалов Дмитро Олександрович,

кандидат медичних наук,

Заслужений лікар України,

доцент кафедри криміналістики,

судової медицини та психіатрії

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ЗАЛУЧЕННЯ ОКРЕМИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ДЛЯ УЧАСТІ У СЛІДЧОМУ ОГЛЯДІ

Відправною точкою розслідування багатьох злочинів є огляд місця події. Від успішно проведеної слідчої (розшукової) дії, направленої на пошук, виявлення та вилучення слідової інформації, залежатимуть подальші дії правоохоронців. Втім, наперешкоді стають певні чинники, серед яких і незручний час доби, недостатнє освітлення, застаріла техніка тощо. Окремо слід зазначити і значне ускладнення роботи в умовах пандемії.

Вчені ретельно вивчали зазначену слідчу (розшукову) дію, її процесуальний аспект, організацію та тактику проведення, відповідність змінам в законодавстві. Втім, використання спеціальних знань, головними носіями яких на місці події є різногалузеві спеціалісти, завжди має свої особливості і вдосконалюється пропорційно до науково-технічного прогресу.

Отже, як правило, в якості спеціалістів на місці події залучають спеціалістів–криміналістів з відділів криміналістичного забезпечення слідчих відділів Національної поліції України, задача яких правильний збір та вилучення слідів. Функційні обов'язки інспекторів-криміналістів не передбачають володіння глибокими знаннями в дактилоскопії, трасології, холодній і вогнепальній зброї тощо. Тому, в складних випадках можливе залучення працівників Експертної служби МВС України. Але, як свідчить практика, бюрократична процедура оформлення такої взаємодії не сприяє плідній співпраці.

Як слушно відмічає І.В. Пиріг, реформа Експертної служби МВС призвела як до позитивних, так негативних наслідків. Серед позитивних моментів слід зазначити поділення функцій техніко-криміналістичного та судовоекспертного забезпечення розслідування, яке сприяло дотриманню принципу незалежності судової експертизи. З іншого боку виникли проблеми кадрового забезпечення як підрозділів НДЕКЦ, так і секторів техніко-криміналістичного забезпечення слідчих відділів. Рівень криміналістичної підготовки інспекторів-криміналістів